

Bilo je u povijesti crkvenog celibata u nekim zemljama još žalosnijih i općenitijih pojava nego dandanas u hrvatskim krajevima. Bilo je i jurišanja na ovu instituciju crkvenu ne samo sa strane nevrjednih čameta, nego također dičnih i po Crkvu veoma zaslužnih muževa, koji su bona fide, sed zelo non secundum scientiam poput Ferdinanda I. gledali jedini spas u ukinuću ili ublaživanju celibata. Svima se trajno i odlučno oprla Apostolska Stolica, i to uz pravi uspjeh duhovne obnove svih klerika dobre volje i uz otpad suhih i mrtvih grana. »Homines per sacra immutari fas est, non sacra per homines«. (Egidije Viterpski na 5. Later. saboru).

U ostalom, velika je zabluda tvrditi, da je celibat u opće urodio većim zlima nego dobrima. Nema svetinje tako svete, koja ne bi dala povoda grdnim zloporabama po slabosti i zlobi ljudskoj. No i to je krivo mnijenje, protivno uvjerenju i izjavama vrhovnih Namjesnika Kristovih, da je celibat tobože bio *povod* većim zlima nego dobrima. Čujmo konačno, što veli nepristrani posmatrač, protestanski profesor i pedagog Foerster, koji je na licu mjesta u Njemačkoj, Švicarskoj, Francuskoj, Engleskoj i Americi študirao praktičnu stranu celibata katoličke Crkve. U svojoj seksualnoj etici (str. 172.) piše: »Trebalo bi da jedared umukne govorkanje o golemim zloporabama celibata. Nepristrani protestanti vazda su morali priznati, da katolički kler poprijeko dostojanstveno provada celibat. Kako je malen broj škandala, ako uvažimo toliko mnoštvo svećenika, i ako imamo na umu, kako se budnim okom motri njihovo življenje! Više su puta konstatovali, da je broj moralnih prestupaka kod oženjenih muževa kud i kamo veći nego kod katoličkoga klera«.

O uzgoju elite.

I.

Otkad je Pijo X. izašao pred savkoliki kršćanski svijet sa poznatom lozinkom »Omnia restaurare in Christo: Sve obnoviti u Kristu«, nastalo je posvuda življe nastojanje oko unutarnje obnove. Duhovi su se počeli više lučiti, katolici se stali skupljati u čvršće redove, katolički je pokret zadobio novi mah. — I taj je pokret donio dosada krasnih plodova. No nema sumnje, da se uz jednaku energiju, koja se potrošila u dosadašnjem radu oko obnove u Kristu, moralo doći do mnogo većih uspjeha.

Gdje je krivnja? — Na to se pitanje osvrnuo već 1909. Mgr. Ernest Ricard, nadbiskup u Auchu.

»Rad na katoličkom polju — veli on — nikada nije bio živaviji

no sada. Radi se svuda i na sve moguće načine. To je bez sumnje vrlo utješna pojava. No pitajmo se, da li nam je taj svestrani i tako požrtvovni rad donio žuđenih plodova? — Nije. — A zašto ne? — Ja ću među mnogim drugim razlozima spomenuti samo jedan. Mi smo se brinuli za škole, radili smo za organizacije, potpomagali kat. društva i patronaže, štitali kongregacije i karitativna udruženja. Sav naš rad bio je uperen na to i htjeli smo da na taj način spasimo sve ostalo. Ta naša želja bijaše posve opravdana, ali pri tom zanemarili smo ovo: u našim organizacijama, u našim kongregacijama, morali smo probrati bolje i agilnije elemente pa od njih *stvoriti elitu*. Najprije smo morali imati elitu, a tek po njoj osvajati druge. Da smo se odmah dali na uzgoj elite, naše bi apostolsko djelovanje bilo danas i mnogo lakše i mnogo plodnije. Nije li nam u tom dao primjer i sam božanski Spasitelj, kad je od svojih apostola, učenika i pobožnih žena stvorio elitu, da po njoj osvaja svijet? . . . Tim putem valjalo je udariti odmah u početku, tim načinom valja sada početi (1)«. Tako sudi revni francuski nadbiskup nakon gorkog dugogodišnjeg iskustva.

I Pijo X. reče u jednoj audienciji nekoj skupini muževa: »Znate li, što treba Crkva dandanas najviše? — Elitu katol. lajika«. — A zašto? Jer rad svećenika, pa bio ma kako žilav, nije dovoljan za današnje prilike. Treba mu uz bok revnih pomagača, koji će svojim utjecajem dohvatiti one, do kojih njegova riječ ne dopire, i privesti ih bliže k Crkvi, bliže k praktičnom kršćanstvu.

A veliki naš biskup Mahnić pisao je g. 1914. ovako: »Dajte mi jednu, dvije stotine akademički naobraženih kat. lajika: odvjetnika, liječnika, profesora, savjetnika i nadsavjetnika, pa ih postavimo na vidnija mjesta javnog života, a oni će polaženjem sv. mise, primanjem sv. pričesti, neprikornim privatnim životom, neustrašivim iskrenim ispovijedanjem svoje vjere narodu pružati primjer uvjerenih katolika: za deset čete godina vidjeti Hrvatsku preporođenu i preobraženu prema onom uzvišenom idealu, za kojim toliko težimo svi mi(2)«.

Slobodna zidarija ima svoje vođe, svoje agitatore. Međusobno najtjesnije združeni rade neumorno i složno oko pobjede svojih razvratnih ciljeva.

A mi katolici? Ne gledamo li mi previše na broj i brojčanu silu, a premalo se staramo za *unutarnju snagu i vrijednost* pojedinaca? Madijanci su imali silnu vojsku od 135.000 ljudi, a Gedeon samo 32.000. A što se dogodilo? Gedeon po zapovijedi Gospodnjoj otpusti kući najprije 22.000, a napokon i gotovo sve ostale. Za se zadržao samo 300 po izbor junaka. To bijaše Gedeonova elita. Malena brojem, ali s njome bijaše Bog. I tom elitom od 300 junaka potuče Gedeon hametom ogromnu vojsku madijansku, tako te je 120.000 neprija-

(1) La Croix du Nord, 26. VIII. 1909.

(2) Sveć. Zajednica 1914. str. 5.

teljskih tjelesa ostalo ležati na bojnom polju. — Tako i naša pobjeda ne ovisi ni o mnoštvu, ni o broju, nego o eliti, koja je *čvrsto združena* s Bogom, koja duboko, živo vjeruje i po vjeri radi. Vjera je kršćanska osnovana po eliti, ona je živjela po eliti, a kad se činilo, da je pobijedena i da joj je kucnuo zadnji čas, spasila ju je uskrisila — elita.

I nama treba po svim selima, po svim župama, po svim gradovima hrabrih četa Gedeonovih, treba nam elita, da se opre neprijatelju, da osokoli plašljive, da povuče sa sobom indiferentne. To je njezina zadaća.

»Sve naše jadicovke — veli Mgr. Gibier — sve naše tužaljke bit će uzaludne, beskorisne, dokle god ne stvorimo elitu, koja će svojim riječima, svojim djelima, svojim molitvama istrgnuti mnoštvo iz tvrdog sna indiferentizma (3)«.

II.

Katolička se elita ne da improvizirati. Valja je uzgajati. Kako? Onako, kako nam je to pokazao sam Spasitelj. On je svoju elitu uzgajao daleko od buke svjetske, u tišini, u sabranosti.

Tako čine i danas drugi katolički narodi. Oni imaju za uzgoj elite dobro prokušanih škola, koje su im dosada donijele prekrasnih plodova. To su *zatvorene eksercicije*. U Holandiji, Belgiji, Njemačkoj, Francuskoj, Španjolskoj, svuda ćemo naći posebnih kuća za eksercicije, koje se poput kakovih svjetionika dižu usred uzburkanog mora bezvjerja i nečudoređa, pa pokazuju svima, koji se na tom moru bore sa bijesnim valovima, put k sretnoj vječnosti. Eksercicije su, kako ih neki nazivaju, *visoke škole* za uzgoj katoličke elite.

Dva su svojstva prijeko potrebna katoličkoj eliti: praktično kršćanstvo i apostolski duh. I jedno i drugo pružaju im eksercicije.

Eksercicije stvaraju *praktične kršćane*. To dokazuju bezbrojna obraćenja, duševni preporod, što se po eksercicijama zbilo u dušama tolikih ljudi. One su obratile Ksaverija, neumornog apostola Indije i Japana; one su preporodile na novi život velikog učitelja crkvenog sv. Franju Saleskog; one su privele na put savršenstva sv. Karla Bormejskog i njima pripisuje svoje obraćenje i svoje zvanje sv. Alfonzo Liguori; njima napokon zahvaljuju svoj spas i svoju veličinu bezbrojni drugi.

III.

Eksercicije usađuju *apostolski duh* — drugo karakteristično svojstvo katoličke elite. To je posve razumljivo. Čovjek, koji je proniknut kršćanskim mentalitetom, u čijem srcu plamti vatra ljubavi

(3) La Se maine religieuse de Versailles, 1922. str. 119.

Božje, postaje sam od sebe apostol. »Kad smo unišili u eksercicije — veli René Bazin — bilo nas je svakojakih, a sada izlazimo svi jednaki(4)« naime ljudi novi, zagrijani za sve, što je dobro, puni revnosti, potpuni apostoli. »Velike duše — veli La Bruyere — ne smatraju se sretnima, dokle god nijesu usrećile i sve oko sebe(5)«. Ovakovi apostolski muževi, koji su se vratili iz eksercicija, unijeli su katkad posve novi duh i nov život u svoje organizacije, preporodili cijele župe i krajeve.

Belgija je među prvim zemljama, gdje se ozbiljno počelo oko stvaranja elite pomoću eksercicija. Uz inteligenciju najviše se brige posvećivalo radništvu. P. Dégroote D. I. mogao je već 1901. izjaviti na kongresu u Hasseltu: »Ljudi, koji su jednom prošli kroz eksercicije, imaju živo pred očima slavu Božju kao cilj svoga života. Oni se vraćaju kući sa čvrstom odlukom, da budu apostoli, apostoli riječju i primjerom(6)«. Zatim navodi lijepih primjera. Evo nekih:

»U W. obilazi neki radnik svake nedjelje gostionice, pa u njima traži svoje drugove, da ih povuče sa sobom k svetoj Misi«.

»U jednom mjestu bila je crkva po nedjeljama napola prazna. Malo iza eksercicija postala je pretijesna. Prije su se stidjeli doći u crkvu s molitvenikom, a sada ih je stid doći bez njega«.

Među katoličkim agitatorima kod belgijskog radništva naći ćemo ih nemalo, koji su nekada bili vođe socijalnih demokrata, pa su u eksercicijama spoznali istinu. Tako neki vrlo agilni socijalista pošao za volju prijateljima na eksercicije. U njima ga milost Božja dirnula i on se obratio. » Od dragog Boga — pisao je malo kasnije — molim još samo ovu milost, da živim tako dugo, dok ne istrgnem iz socijalizma onoliko duša, koliko sam ih nekoć priveo«. Od toga vremena ne može više da miruje. Spasiti duše svojih drugova postalo mu je životnom zadaćom.

»U mjestu A. dovodi svake nedjelje nekadanji vođa socijalista 40 svojih drugova k svečanoj Misi, a prije nijesu se usudili ni preko praga prestupiti«.

Eksercitantanti postaju svojim dušobrižnicima najjača potpora u apostolskom radu ili kako neki župnik reče: oni su njegova desna ruka, njegovi najbolji prijatelji, najvjerniji pomagači i branitelji. Na njih može računati sigurno u svim svojim poduzećima. Mnogi svećenici jednodušno priznaju, da nema boljeg sredstva, pomoću kojeg bi mogli unijeti u svoja društva pravi duh i više života, nego što je elita, koja je izašla iz eksercicija.

»Kad se desetak do petnaest ovako mladih, idealnih duša — kaže Mgr. Gibier — vrati iz eksercicija u svoje društvo ili organizaciju, nema više ništa, što ne biste mogli s njima polučiti. Pred vama stoji

(4) L'oeuvre qui nous sauvera. Montréal, 1909. str. 13.

(5) Louis Rouzic: L'élite. — Lethielleux, Paris, 1921. str. 110.

(6) P. Watrigant S. J.: De la formation d'une élite. str. 22.—24.

po izbor-četa, elita, koja će nedvojbeno povući za sobom mnoštvo. To nijesu više lutke, niti trske, kojima vjetar lujlja, to su značajevi, to su vođe, to su apostoli(7)«.

Mala Holandija, u kojoj u zadnje vrijeme najljepše napreduju duh. vježbe, pruža nam novi dokaz za istinitost dosadanjih tvrdnja. Malo gdje cvate tako bujan kat. život kao u Holandiji. U tom mogu biti uzorom svima drugima. Njihove staleške organizacije najsavršenije su i najsolidnije od svih, što postoje. Premda u manjini, postigli su katolici ravnopravnost u školama. Sada ozbiljno rade oko osnutka kat. sveučilišta. Moć je i snaga katolicizma izbila na javu u najljepšem svijetlu početkom 1919. Strašni valovi crvene revolucije zapljuskivali su već i na granice Holandije. Bila je najozbiljnija pogibao, da će je poplaviti i strovaliti u bijedno stanje sadašnje Rusije. — U zadnji se čas sve promijenilo. Svi katolici ustadoše ko jedan i udruženim složnim silama spasiše domovinu, da nije postala žrtvom krvavog prevrata. Kako je to bilo moguće? Kome zahvaljuju taj uspjeh? Zatvorenim eksercijama. Kod njih se počelo sa eksercijama već god. 1908. Na eksercije su dolazili svi staleži: radnici, obrtnici, učitelji, profesori, liječnici, sve do najviših činovnika. Sadašnji ministar predsjednik Ruys de Beerenbrouch i H. Wynbergen, vođa hol. katolika spadaju među najrevnije eksercitanate. Svake godine možete ih u Vel. Tjednu naći sa drugim najodličnijim katolicima kod Isusovaca na 4-dnevnim duh. vježbama. Broj kuća za eksercije sve više raste. Sada ih imade već 11, posebne za muške i posebne za ženske. Svaka dijeceza ima svoju. U nekima od njih — tako n. pr. u »Manrezi« u Venloo-u i u »Loyoli« u Vuchtu — ima godimice više od 4000 eksercitanata. I ti se ljudi vraćaju iz eksercija k svojim kućama duševno preporođeni kao prakt. katolici i revni apostoli. Oni su *duša svih katoličkih akcija* i poduzeća. Svojim su utjecajem, svojom srčanošću domovinu spasili od bezvjerske, revolucionarne bujice. Na znamenitoj i odlučnoj skupštini holandskih katolika u Utrechtu 1919. g. mogao je vođa katoličke stranke javno izjaviti ovo: »Naš uspjeh treba da zahvalimo zatvorenim eksercijama. Bez eksercija, koje su kroz zadnjih 11 godina tako blagoslovno djelovale na tisuće naših muževa i žena, ne bi nam danas bilo uopće ni moguće držati ovako sjajnu skupštinu(8)«. Ta je skupština mnogo doprinijela, te je revolucija bila ugušena odmah u začetku.

Zanimljivo je i instruktivno, kako su eksercije imale snažan *utjecaj na život i rad katoličkih prvaka* u novijem vremenu. Evo tek nekoliko poteza.

Vilim Emanuel v. *Ketteler* pravi (1841.) kroz 10 dana svoje prve duh. vježbe kod Isusovaca u Innsbrucku. U njima je zacrtao put svom novom životu. »U eksercijama po metodi sv. Ignacija« — piše svojoj

(7) La semaine religieuse de Versailles, 13. nov. 1910. str. 667.

(8) Peter Runkel S. I.: Auf zu den Exercitien! Kevelaer 1920. str.116.

sestri — »leži neiskazani blagoslov. Od početka pa do kraja ne može im se čovjek dosta diviti«. — Dvije godine iza toga vraća se poučno kao mladi jurista sveučilištarac u eksercicije. Svojima u domovinu javlja: »Bog me tijekom cijelog mog života obasipao mnogim i velikim milostima, no mislim, da među svim tim milostima ne bijaše veće od ovih duh. vježbi«. A i kasnije, kadagod se radilo o kakvom znamenitijem pothvatu, prije nego bi se odlučio, što će i kako će, poiazi u duh. vježbe, da u njima nađe svijetla i snage(9).

Konvertita kardinal *Newman* priznaje, da su kod njegova prelaza s anglikanizma na katolicizam silno djelovale na njegov duh eksercicije sv. Ignacija. »Cijela knjižica duhovnih vježba — veli on — dade se skratiti u ove riječi: Sinko! daj mi srce svoje! (10)

Alban Stolz, jedan od najplodnijih i najpopularnijih kat. pisaca u Njemačkoj, premda radin kao pčela i marljiv kao mrav, to ga ipak nije smetalo, a da ne žrtvuje svake godine po više dana za duhovne vježbe. U duhovnim vježbama našao je za se nove snage, novog poleta i novog oduševljenja za svoj rad (ib.).

Učeni dr. *Bart. Torres* mogao je reći o eksercicijama: »Preko 30 godina proučavao sam filozofiju i teologiju, no ipak kroz sve to vrijeme nijesam naučio za svoju osobnu korist toliko, koliko sam naučio kroz ovo nekoliko dana u eksercicijama(11)«.

Veliki državnik *Garcia Moreno* zavukao bi se svake godine kroz 7, a katkada i kroz više dana u samoću, da obavi duhovne vježbe. »One su za me — znao bi reći u šali — peć, u kojoj se prekuliava moja duša(12)«.

Daniel O' Connel, poznati borilac za slobodu Irske, vanredno je cijenio zatvorene eksercicije. Premda bijaše veoma važnim poslovima opterećen, ipak je svake godine običavao činiti bar po tri dana duh. vježbe. »Ta svrhunaravna kupelj za me je neophodno potrebna i ne mogu je ničim nadoknaditi (ib.)«.

Ollé Lapruné, glasoviti katolički filozof i apostolski muž u prošlom stoljeću, izlazeći 1869. iz eksercicija stvara ovu odluku: »Svojski ću se trsiti, da učinim što više dobra drugima riječju, primjerom, svojim spisima i svojim utjecajem«. Njegov život jasno svjedoči, kako je tu odluku vjerno izveo (ib.).

Louis Veullot jedva što se izmirio s Crkvom, upravlja prve korake prema Isusovačkom kolegiju u Freiburgu, da tamo u tišini i samoći razmišlja o najvećim kršćanskim istinama. Za vrijeme tih eksercicija odlučio se da prigrli ono zvanje, koje ga učinilo junačkim bojovnikom za kat. stvar u Francuskoj(13). Uporedo s njime izvodi

(9) P. Prüfl. S. I.: Bischof v. Ketteler, str. 112.

(10) H. Acker, o. c. str. 103.

(11) Fr. Kosar: Anton Martin Slomšek, Maribor 1863. str. 157.

(12) Joseph-Papin Archambault, S. I.: Les Retraites fermées. Montréal 1915. str. 45.

snazan utjecaj na kat. duhove, a osobito na kat. daštvo u Franceskoj *Mgr. D' Hulst*. Malo je tko u svojim govorima toliko isticao i slavio važnost eksercicija kao on. Jedne godine držao je u crkvi Notre Dame u Parizu cijeli ciklus korizmenih propovijedi o eksercicijama. U njima je našao svake godine nove hrane za svoju duhovnu obnovu(14).

Robert Regout, odvjetnik, narodni poslanik, a kasnije ministar, spada među najodličnije holandske katolike u prošlom deceniju. Do zadnjeg časa vazda u najžešćem kreševu za pobjedu katoličkih ideala. Već kao običan odvjetnik započeo energičnu borbu protiv širenja nemoralna, a kad je postao ministrom, nastavio je tu borbu s još većom odvažnošću. Njegovom zaslugom bijahu prihvaćeni zakoni protiv širenja obscenih knjiga i časopisa, protiv maltuzijanizma i javnih kuća. — Robert Regout obavio je prve eksercicije u dobi od 43 godine. I ako je već od svoje mladosti vazda bio uvjeren katolik, ipak njegov vanredni žar u službi Crkve datira od tog vremena. Dugo se ustručavao poći u duh. vježbe. Plašio ih se, kao što i mnogi drugi. »Zatvoriti se kroz nekoliko dana« — s tom se mišlju nikako nijesam mogao sprijateljiti. Napokon se ipak odlučio. Trodnevna šutnja, molitva, refleksija duboko ga se dojmiše. Na rastanku progovori svojim drugovima ove pobudne riječi: »A sada, gospodo, odgovorimo svaki sebi, što smo mi dosad učinili? Bili smo dobri katolici. Išli smo po nedjeljama u crkvu, a kojiput i u tjednu. Od vremena do vremena primali smo svete sakramente. Nijesmo psovali, nijesmo pijančevali. Čuvali smo se i nekih drugih grijeha. — No što smo dobra učinili dosad? Kako smo iskoristili svoje talente, svoj socijalni položaj, svoj utjecaj? Istom sam ovdje spoznao dužnosti, na koje dosada još nikada nijesam mislio«. — Tim je dužnostima ostao vjeran do groba. U njega ne bijaše nikakve polovičnosti. Nije on bio katolik samo kod kuće, nego i u parlamentu. Potpun katolik u privatnom, potpun katolik u javnom životu. Sve do svoje smrti (u. 1913) svake se godine vraćao u četverodnevne duh. vježbe, da u njima osvježi svoju dušu(15).

Godetroy Kurth (u. 1915), sveučilišni profesor u Liege-u i znameniti historičar, poznat posvuda u učenom svijetu zbog svojih znanstvenih djela. Najviše si je slave stekao klasičnim djelima: »*Les origines de la civilisation moderne*«, (2 vol. in 8.) i »*L'Église aux tournants de l'Histoire*«. Taj svjetski učenjak dolazio je često k belgijskim Isusovcima u Arlon, da u tamošnjoj kući za eksercicije obavi duh. vježbe. Svima bijaše na najveću pobudu. Njegova pobožnost, poniznost, sabranost djelovale su na sve učesnike jače negoli i same propovijedi. Često bi sam predvodio križni put čitajući kod pojedinih

(13) Eug. Veillot: Louis Veillot, Paris 1901., Vol. II. pg. 141.

(14) Mgr. A. Baudrillart: Vie de Mgr. D' Hulst, Paris, 1914. II. s. 554.

(15) Jos. Archambault D. I. o. c. str. 49.—53.

postaja ozbiljnim i ganutljivim glasom odnosne refleksije. Svima se prisutnima duboko usjekao u dušu taj divni primjer velikog kršćanina i učenjaka. Plod što ga je iz eksercicija crpio, bijaše — kako je to sam priznao — sve veće sjedinjenje s Bogom i sve gorljivija revnost u njegovoj službi(16).

Alfred Dutilleul — u našim krajevima tako malo poznat — vanredna je pojava među katoličkim *industrijalcima* u Francuskoj. Da je htio, mogao je živjeti u lasti i slasti i ne mariti ni za što drugo. No njegovo shvaćanje života bijaše drukčije. On je svoj život snatrao dragocjenim blagom, što mu ga Bog povjerio, da po njem proslavi Boga i postigne svoj zadnji cilj. Fundamentalne istine sv. Ignacija, o kojima je imao prilike razmišljati u eksercicijama, prodrle su duboko u njegovu dušu. On bijaše jedan od one osmorice katoličkih laika, koji su se prvi zaputili u Château-Blanc, da pod vrsnim vodstvom o. Watriganta D. I. obave duh. vježbe. Od toga vremena dolazio bi svake godine u »Manrezu«, da u sabranosti i molitvi traži hrane duši svojoj. I svaki puta — kaže njegov biograf — izlazio je iz eksercicija *plus chrétien et plus apôtre* (više kršćanin i više apostol). Njegov kršćanski život sadržan je u ove dvije riječi: Ljubi Boga i ljubi bližnjega. Svaki bi dan započeo molitvom, kratkom meditacijom, a posvetio bi ga sv. Misom i pričješću. Svojim radnicima (a imao ih oko 2.000) bijaše i otac i majka — pravi *apostol radnika*. Pošto im je poboljšao bijedno stanje i time osvojio srca, svu je brigu svrnuo na to, da Krist zavlada u njihovim dušama. U tu je svrhu namjestio za njih posebnog dušobrižnika, uveo čč. sestre, da se brinu za vjerski odgoj njihove djece, omogućio im vršenje vjerskih dužnosti, a napokon probrao najbolje između njih i organizirao za njih eksercicije. Time je stvorio elitu kod svojih radnika. Taj apostolski rad urodio je najljepšim plodovima. Na grobu njegovu (u. 1893) proplakale su tisuće i tisuće zahvalnih srdaca, kojima je on ublažio bijedu, osigurao budućnost i priveo ih bliže k Bogu.

Da se vidi, kako su eksercicije uzgojno djelovale na njegov karakter, evo nekih odluka, što ih je stvorio u eksercicijama: »Budući da sam od naravi žestok i nagao, valja mi svojski nastojati oko *blagosti i strpljivosti*. — Za tu milost molit ću se skrušeno, ponizno i s pouzdanjem, a upotrijebit ću ova sredstva: 1. Svako jutro, odmah čim se probudim, molit ću za milost, da sprovedem dan u miru i blagosti. 2. Pod misom razmatrat ću nekoliko časova o blagosti. 3. Dozvat ću si svaki dan u pamet, kako je moja grubijanština velika zapreka u mom poduzeću, što ga želim izvesti na slavu Božju. To je ujedno *najteža zapreka oko obraćenja* svih onih duša, koje bih želio privesti k Bogu. 4. Iza sv. pričesti sjedinit ću se sa blagošću Spasiteljevom i učiti tu krepost od njega, koji je blag i ponizan srcem.

(16) Jos.-Papin-Archambault, S. I. Les exercices spir. de S. Ignace de Loyola, Montréal 1923, str. 45.

5. Ako se pruži zgoda, da mi valja što trpjeti od drugih, prigrlit ću to strpljivo za naknadu svojih grijeha. 6. Molit ću svaki tjedan dva svoja prijatelja, da me upozore na ono, u čem sam pogriješio. 7. Prije svakog saobraćaja s drugima podignut ću srce k Bogu: »O Bože, pomoz mi, da ostanem miran i blag«. 8. Na večer ću se ispirati, da vidim, kako je bilo s mojom blagošću i strpljivošću. Ako dobro, zahvalit ću se, ako zlo, učinit ću malu samozataju ili udijeliti milostinju«. (P. Delaporte S. I.: Un Patron, chrétien et apôtre, Abbeville).

Poznato je također, kako u Franceskoj dolaze u novije vrijeme mnogi odlični *književnici i učenjaci* na duh. vježbe. Tako se n. pr. u Vel. Tjednu 1922. skupilo njih 23 u »Manrezi« (Clamart) kraj Parisa, da pod vodstvom o. Grandmisona D. I. obave duh. vježbe. Među prisutnima bilo je poznatih imena: René Bazin, George Goyau, član franc. akademije, François Jammes, pa narodni zastupnici Duval-Arnauld, Xavier Vallat, Paul Gay i dr.

Moglo bi se navesti još i mnogo drugih svijetlih primjera iz redova katoličkih prvaka. No dosta o tom. Svrnimo radije pogled na se i na naše prilike. I nama treba kat. elite na svakom području, u svakom staležu. Već se ozbiljno radi oko osnutka prve kuće za eksercicije blizu Ljubljane. Kada ćemo to imati i u Zagrebu? . . . Uvelike bi zadužili hrvatske katolike oni, koji bi pomogli osnutku tako korisne ustanove . . .

Enghien (Belgija).

P. Mesarić D. I.

Fiat lux.

R. G. Ingersoll i Dr. Filip M. Dominiković napadaju na Crkvu i sve kršćanstvo.

Loža bi htjela, da izbriše s lica zemlje kršćanstvo, posebno katoličku Crkvu. Zato ložini ljudi izlaze pred publiku brošurama i konferencijama, posebno po katoličkim zemljama. Loža je framasonska internacionalno organizirana, pa zato odjednom kod svih naroda počnu njezini časopisi i ljudi da udaraju u iste žice bilo originalnim člancima, bilo prevedenim napadajima. Ove je godine parola, da treba udariti na kršćanstvo u ime prirod-nih znanosti.

Tako je ovom cilju evo poslužio i Dr. Filip M. Dominiković. On je pre-veo Machiavellov »Il principe«, te Renana i evo R. G. Ingersolla »O vjeri«.

Ingersollovo je djelo napadaj na Boga, vjeru uopće, kršćanstvo, dog-me, katoličku Crkvu. Nemoguće je istrgnuti jednu rečenicu, koja je istinito i mirno napisana. Sve gori od jeda i neke strastvenosti. Njemu je »Stari Zavjet apsurdan, neznalički i okrutan. Novi je zavjet mješavina izmišljotine i istine. Židovski je Jehova nemoguća nakaza. Trojstvo je apsurdnost i idiotizam, Hrist je mit ili čovjek« (str. 26). — Cilj je tomu pisanju, da poruši sve vjere i da čovjek sebi bude Bog. Dakle štovanje ili kult humaniteta, kako ga je